

Sygn. akt I UK 183/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. U.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

z udziałem zainteresowanych: E. M. i J. D.

o składki,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 sierpnia 2014 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 3 października 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 21 grudnia 2009 r. przeniósł na A. U. jako członka zarządu „G.” Spółki z o.o. z siedzibą w T.

odpowiedzialność za zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres od stycznia do kwietnia 2005 r., na ubezpieczenie zdrowotne z okres od stycznia do lutego 2005 r. oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia do kwietnia 2005 r. wraz z odsetkami w łącznej kwocie 586.653,01 zł.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 20 września 2011 r. zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że ustalił, iż odwołujący się nie jest odpowiedzialny za zobowiązania Spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od stycznia do 17 kwietnia 2005 r., z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne z okres od stycznia do lutego 2005 r. oraz z tytułu składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia do 17 kwietnia 2005 r. (pkt I), a dalej idące odwołanie oddalił (pkt II).

Od tego wyroku apelacje wywiedli odwołujący się oraz organ rentowy.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 3 października 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II. oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że stwierdził, iż odwołujący się nie jest odpowiedzialny za zobowiązania Spółki z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od 18 kwietnia 2005 r. do 30 kwietnia 2005 r. (pkt I) i oddalił apelację organu rentowego (pkt II).

Sąd Apelacyjny podniósł, że zaskarżona przez odwołującego się decyzja organu rentowego wskazuje tylko na niego jako osobę odpowiedzialną całym majątkiem za zobowiązania składkowe Spółki, nie zawiera natomiast stwierdzenia, że odpowiedzialność odwołującego się jest solidarna i w jakim zakresie z pozostałymi członkami zarządu E. M. i J. D. (dalej: „zainteresowani”). Wydanie tej decyzji poprzedziło z kolei postępowanie administracyjne dotyczące samego odwołującego się, przy oddzielnie toczących się postępowaniach dotyczących zainteresowanych. W ocenie Sądu odwoławczego, zaskarżona przez odwołującego się decyzja została wydana w sposób wadliwy i naruszający art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, z tej przyczyny, że nie obejmuje wszystkich członków zarządu i nie wskazuje na ich wspólną odpowiedzialność solidarną i zakres tej odpowiedzialności w okresie od stycznia do kwietnia 2005 r. Przy prezentowaniu takiego stanowiska Sąd drugiej instancji powołał się na poglądy wyrażone przez Sąd Najwyższy w

wyrokach z dnia 16 lipca 2008 r., I UK 9/08 (OSNP 2009 nr 23-24, poz. 324), z dnia 4 października 2011 r., I UK 113/11 (niepublikowanym) i z dnia 6 marca 2012 r., I UK 318/11 (LEX nr 1165286), wskazując, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 15 października 2009 r., I UZP 3/09 (OSNP 2011 nr 1-2, poz. 13) Sąd Najwyższy przeciwstawił się jedynie tezie, iż decyzja musi obejmować także spółkę.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił: 1) naruszenie art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, przez nierozpoznanie przesłanek determinujących odpowiedzialność członków zarządu spółki z tytułu należności składkowych, tj. nierozpoznanie istoty sprawy; 2) naruszenie art. 385 k.p.c., przez wydanie orzeczenia merytorycznego mimo niewyjaśnienia istoty sprawy i oparcie go wyłącznie na uchybieniach formalnych decyzji ustalających odpowiedzialność członków zarządu Spółki, podczas gdy w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd winien wziąć pod uwagę wady wynikające z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnej spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że organ rentowy wszczął i przeprowadził wobec wszystkich członków zarządu Spółki odrębne postępowania administracyjne i wydał trzy odrębne decyzje z dnia 21 grudnia 2009 r. ustalające ich odpowiedzialność za zobowiązania Spółki, z powołaniem się na art. 116 § 1 i 2, art. 107 § 2 oraz art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej oraz wskazaniem na solidarną odpowiedzialność odwołującego się z pozostałymi członkami zarządu na gruncie art. 116 § 1 i 2 Ordynacji. Skarżący podkreślił, że organ rentowy ma obowiązek rozstrzygnięcia w drodze decyzji o odpowiedzialności wszystkich wchodzących w grę członków zarządu, nie wynika jednak z tego, że obowiązek ten ma być realizowany wobec wszystkich członków zarządu w ramach jednego postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Ponieważ zagadnienie występujące w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, należało do kontrowersyjnych i rozbieżnie rozstrzyganych w dotychczasowym orzecznictwie, Sąd Najwyższy w składzie zwykłym postanowieniem z dnia 3 grudnia 2013 r. przedstawił - na podstawie art. 398¹⁷ § 1 k.p.c. - do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu zagadnienie prawne: czy na podstawie art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) w związku z art. 31 i 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.; dalej jako: „ustawa systemowa”) dopuszczalne jest pominięcie w decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalającej odpowiedzialność członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zaległości składowe spółki wskazania, że odpowiedzialność ta jest solidarna z innymi członkami zarządu, co do których zostały wydane odrębne decyzje.

Po rozpoznaniu przedstawionego zagadnienia prawnego, Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów podjął uchwałę z dnia 16 kwietnia 2014 r., I UZP 2/13 (Biul. SN 2014 nr 4, s. 20), stwierdzając, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ustalająca odpowiedzialność członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zaległości składowe spółki nie musi zawierać wskazania, że odpowiedzialność ta jest solidarna z innymi członkami zarządu, co do których zostały wydane odrębne decyzje (art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej).

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy podniósł, między innymi, że „zgodnie z art. 369 k.c. solidarność wynika z ustawy lub z czynności prawnej. Przewidziana w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej solidarna odpowiedzialność członków zarządu za zaległości składowe spółki bez wątpienia wynika przy tym z ustawy, a nie z czynności prawnej. Za uprawnione należy zatem uznać stwierdzenie, że o ile dla samego powstania odpowiedzialności członków zarządu za zaległości składowe spółki konieczne jest wydanie konstytutywnej decyzji przenoszącej na te osoby ową odpowiedzialność, gdyż wynika to z regulacji art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej, o tyle solidarny charakter tej odpowiedzialności

wynika z mocy ustawy, a więc z mocy samego prawa. W decyzji tej nie ma bowiem żadnych przesłanek o charakterze uznaniowym, które byłyby zależne od organu ustalającego odpowiedzialność. Wszystkie przesłanki odpowiedzialności osoby trzeciej są ustawowo określone (w art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej). Dlatego też organ rentowy po wydaniu jednej prawomocnej decyzji obejmującej wszystkich członków zarządu lub kilku kolejnych prawomocnych decyzji obejmujących łącznie wszystkich członków zarządu, przenoszących na te osoby odpowiedzialność za zaległości składowe spółki, może, stosownie do art. 366 § 1 k.c., żądać zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności w całości lub w części od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna. (...). Tylko niewydanie konstytutywnej decyzji w stosunku do któregośkolwiek z odpowiedzialnych członków zarządu spółki wyłącza bowiem możliwość dochodzenia przez osoby obciążone, które uregulują orzeczone (wymierzone) taką decyzją zaległości składowe na rzecz organu rentowego, roszczeń regresowych przysługujących im wobec pozostałych członków zarządu na podstawie art. 376 k.c.”

Z tych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz odpowiednio stosowanego art. 108 § 2 k.p.c.